

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

брой 24 • год. ХСІ • 29 декември 2011 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ЧЕСТИТА КОЛЕДА! ЗДРАВА И УСПЕШНА НОВА ГОДИНА!

Скъпи тракийци!
Приятелю!

Пред прага сме на
Новата 2012 година.

Зад нас остава
година, в която ни напусна
уважаният от всички
ни Костадин Карамитрев,
дългогодишният
председател на СТДБ и
негов почетен председател.
Той ни завеща една
укрепнала и развиваща се
тракийска организация. И
ни завеща да продължим
дейността ѝ съобразно
новите реалности, за
да пренесем спомена за
нашите предци в бъдното
чист и достоен.

2011-а е годината,
в която паметник на
Капитан Петко Войвода
извиси ръст в още една
европейска столица - Киев.
И за това трябва да се
поздравим всички ние,
тракийците, които ЗАЕДНО
осъществихме това
народополезно дело.

Тракийският научен
институт вече има нов
директор - член-кор. проф.
д.ф.н. Васил Проданов, един
от най-изявените български
специалисти в областта
на социалните науки.
След избирането му той
очерта приоритетите на
бъдещата дейност на ТНИ,
които ние, тракийците,
ЗАЕДНО ще осъществим.

Трябва да се поздравим
и с това, че СТДБ вече има
нов уебсайт. Така не само
ние научаваме един за друг
повече, но и всички българи
по света имат възможност
да се запознаят с нас и да
ни пишат.

Централното
ръководство на СТДБ
изказва благодарност
на всички досегашни
и действащи дейци на
тракийската организация.
Убедени сме, че през
идващата 2012 година ще
успеем да реализираме
нашите амбиции да

защитим тракийските
имоти в Турция и
имууществените интереси
на тракийци от Източна
Тракия и Мала Азия. Да си
пожелаем в навечерието
на новата година
тракийската организация
да стане по-силна, по-
авторитетна обществена
сила в България, която чрез
своите представители във
властта и чрез цялостната
си дейност да влияе пряко и
да работи за просперитета
и възхода на България.

ЗАЕДНО и в крак с
времето ние ще издигнем

оставеното от нашите
предшественици духовно
наследство на по-висока
степен. ЗАЕДНО ние
ще се справим с всички
предизвикателства
на обществения и
политическия живот.

Тракийци сме силни,
когато сме ЗАЕДНО!

ЧЕСТИТА КОЛЕДА!
ЗДРАВА И УСПЕШНА НОВА
ГОДИНА!

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ,
председател на СТДБ

Още за КОЛЕДА – традиции, обичаи
и поверия ➔ четете на стр. 8

167 години от рождението на Капитан Петко Войвода

Почит към героя от Тракия

СОФИЯ

По случай
167-годишнината от
рождението на Капитан
Петко Войвода на 18
декември т.г. Софийското
тракийско дружество
организира поклонение
пред неговия паметник
в Борисовата градина.
Да отдадат почит към
героя и общественика,
един от основателите на
тракийските дружества
в България (СТДБ) дойдоха
зам.-председателят на
ЦР на СТДБ ген. Тодор
Бояджиев, членовете

На стр. 5

Деца от Средец, Бургаска област, също се поклониха пред паметта на героя.

В очакване на юбилея

Тодор КОРУЕВ

Тодор Коруев

В нашата младост бе
популярен изразът: „От хиляда
деветстотин и Балканската
война“, с който се обозначаваше
нещо старо, отдавнашно. Като
си помисля сега, тогава Балкан-
ската война не е била толкова
отдалечена от нас във времето.
А през 2012 г. ще се навършат
едва сто години от началото ѝ.

Впрочем следите от нея винаги са били живи и са белязали и родовете ни истории. Прозорецът на моето детство и юношество в Момчилград гледаше към паметника костница на загиналите за освобождението му. В мавзолея лежат костите на 14 войници, редник до редника, повечето от които доброволци от арменската рота. Вкъщи дядо Васил държеше на видно място войнишките си портрети от балканските войни и ни ги показваше не без гордост. А татковият вуичо д-р Никола Герджиков, по-късно станал професор, през септември 1912 г. пристига от Женева, призван от зова на отечеството, за да направи военен лазарет. Впрочем, ако следите още са живи, това е така, защото войната се докосва до всяко семейство, до всяко село и град, до целия народ. Когато се обявява мобилизацията на 17 септември 1912 г., всенародната мечта за обединение на българските земи отправя към казармите 850 хиляди души, 40 на сто от мъжкото население на страната. Не стига оръжието за толкова много желаещи да дадат своя принос за освобождаване на поробените им братя и сестри, за събиране на българите под обща държавна стряха. А в някои части войниците нямат униформи, воюват с дрехите, с които са тръгнали от дома си. Българската армия изнесе основната тежест на войната, хвърли най-големи сили и даде най-големи жертви в т.нар Балкански съюз. А български полководци записаха нови страници в историята на военното изкуство, което беше невъзможно без подвизите на изстрадалия, но храбър български войник.

След няколко дни встъпваме в година, в която ще се навършат сто години от началото на Балканската война. Очакваме да стане всенароден разговор за величавите победи и трагичните последици от Балканската война 1912-1913 г., да се осмисли нейната роля като продължение на вековните борби на българския народ и възрожденските революционни борби за освобождението ни. Научаваме, че вече е създаден национален организационен комитет за честването на годишнината от това славно събитие в българската история. Но един поглед в състава на комитета предизвиква разочарования и съмнения. Първо, би било по-редно да бъде под патронажа не на премиера, а на президента на републиката, тъй като той освен държавен глава е и главнокомандващ на армията. Вече се чуха много гласове от разни страни защо за председател на организационния съвет е определен Цветан Цветанов. Явно това решение е проформа, отбиване на номер, имитиране на дейност. Защото не може да е формално ръководенето на богата разностранна юбилейна програма, за да бъде тя достойна за безмерния подвиг на българските войски и на целия наш народ. Министър Цветанов няма нито подготовка, нито опит (това не са му избори!), нито ерудиция, за да очакваме от него да обедини мисълта и енергията на учени, общественици, военни специалисти, писатели, публицисти, журналисти, режисьори, актьори и др. В комитета трябва да бъде ангажирана не толкова полицията (!), а Министерството на отбраната, Министерството на културата, Министерството на образованието, науката и младежта, БАН, музеите и галериите, медиите, обществените организации, патриотичните сдружения. И тук неизменно ще намери своето място и Съюзът на тракийските дружества в България. Неслучайно 26 март - Денят на Тракия и празник на организацията, е свързан с Одринската епопея. Без тракийци този юбилей няма да бъде истински.

„НЕ МОЖЕ ПРОСТО ДА
ВДИГАМЕ ЛОЗУНГИ“

С проф. ВАСИЛ ПРОДАНОВ, новия директор на Тракийския научен институт, разговаря Елена Алекова

➔ Четете на стр. 4

Духовно огнище в Одрин

Българската мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“

Проф. Иван
ФИЛЧЕВ

(Продължение от миналия брой)

Лазар Димитров е един от основоположниците на Одринската окръжна организация, тъй като е оглавявал комитета цели пет години. Той създава и укрепил структурите, изграждайки околийски комитети в повечето от по-големите селища на окръга. А това са Лозенград, Свиленград, Фере, чак до Помюргжина и Ксанти.

Председателството на Велко Думеф е забележително с организирането и провеждането на Илинденско-Преображенското въстание в Тракия. Не може да не се подчертае и приносът на Петър Васков, който оглавява ООРК три години в трудния период след въстанието и загибна на своя пост в бой с турска банда край с. Лъджакьой, Дедеагачко, в края на 1907 г. Като последен организационен секретар на ООРК остава Клемент Шапкарев, който всеотдайно изпълнява своите функции, въпреки че е отстранен от учителска длъжност.

Гимназиалният учителски състав изпълнява самоотвержено своята високоотговорна и благородна мисия. Защото той не само дава качествени знания на своите възпитаници, но и ги подготвя като достойни борци за предстоящите националноосвободителни битки с вековния поробител. Не са малко примерите, когато завършилите гимназията ученици, назначени за учители в различните селища, умело съчетават просветната и революционната дейност. За пример можем да посочим трима от най-изявените от тях.

Георги Василев след завършване на гимназията е назначен за учител в родния Свиленград. Веднага е включен в състава на Околийския революционен комитет като

секретар. Изпълнява усърдно апостолската мисия по изграждане на революционни звена в различните селища. Малко по-късно е назначен за учител в Одринската гимназия, където поема и функцията на секретар на ООРК. Неговият принос е свързан преди всичко с укрепване и разширяване на организационната мрежа, участва в Пловдивския конгрес през април 1902 г., на конгреса на Петрова нива (1903 г.) и във всички поважни събития в региона. Има специална заслуга за разбиране на влиянието на върховистите в Беломорието и утвърждаване на революционния курс на ВМОРО.

Димитър Груев тръгва по същия път. Той е учител в родния си Лозенград и веднага става член на Революционния комитет. Включва се в организационната дейност в региона. По примера от Одринската гимназия създава в Лозенград струнен оркестър, който участва в публичните изяви в града и по селата. Работи успешно с Лазар Магжаров и другите окръжни ръководители. Лозенград се утвърждава като един от най-активните региони, но след Керемедчиоглувата афера започва погром на революционната организация. Почти целият актив попада в затвора и на заточение, в това число и Димитър Груев.

По-щастлива е съдбата на Анастас Разбойников. По предложение на Окръжния комитет той е назначен за учител в Бунархисар с идеята да оглави и ръководи революционната организация в района, за да възстанови пораженията след аферата. Разбойников се захваща с ентузиазъм като легален функционер и резултатите не закъсняват. Висока похвала получава и от Михаил Герджиков при посещението му в Бунархисар. Анастас Разбойников има честта да участва в заседанията на конгреса на ООРК на Петрова нива в навечерието на въстанието като секретар на бюрото на конгреса. Участва и в чета, която обикаля Бунархисарско по време на въстанието.

Извън учебния процес културно-просветният живот в гимназията бил разнообразен и изпълнен с множество изяви на учениците и учителите. Те са свързани преди всичко със завършване на учебната година и традиционния тържествен акт, с честване Деня на българските просветители св. св. Кирил и Методий, с посрещане на пролетта, Деня на труда и др.

По спомени на Михаил Балджиев Първи май се чествал в местността Хадъмаа, на около 4-5 км извън града. Тръгвало се рано сутринта. По пътя и през целия ден околността се огласяла от песни и смях. Наоколо всичко било зелено, нивите били изкласили, а полето червенеело от макове. Младешките се пръскали да берят цветя, а след това започвали безкрайните хора и танци, защото празненството било организирано заедно с учениците от девическата гимназия. Учениците от пансиона се чувствали като волни и безгрижни птички. Имало обща трапеза, макар и много скромна. При повишено настроение неусетно преминавал топлият слънчев ден.

Празникът на славянските просветители се отбелязвал в града. Училищната сграда и черквата се обсипвали с цветя и гирлянди. Първо се извършвала тържествената литургия, в която вземало участие цялото духовенство. След това обикновено учителят по история в черковния двор произнасял слово за делото на светите братя. Изслушвали го с особено внимание, защото ораторът свързвал тържеството с борбата за освобождение. Твърде често на другия ден ораторът бил викан за обяснение във вилаетското управление.

След словото оркестърът засвирвал и започвали кръшни хора. Музиката се разнасяла из целия квартал. Оттук всички вкупом се отправяли към остров Сарая, където се подреждала обща трапеза и до късно вечерта продължавали веселието и игрите.

(Продължава в следващия брой)

Вечер в РКИЦ на митрополит Кирил

Далече от шума и медийната блъсканица, на 14 декември 2011 г. в Музикалната зала на Руския културно-информационен център на ул. „Шипка“ 34 се състоя вечер, посветена на книгата на Варненския и Великопреславски митрополит Кирил „Боярин полковник Киреев и освобождение България“. В присъствието на представителите на Светия синод на Българската православна църква, писатели, музикални дейци и изпълнители, приятели и почитатели на Русия и книжовността прозвучаха думи за подвига на руския офицер Николай Киреев и огромното значение на гибелта му (на 6 юли 1876 г. в сражение край Раковица) за ускоряване на събитията, предпоставили обявяването на Руско-турската освободителна война от 1877-1878 г. Откъси от текста прочете Юлия Диханова. Словото за книгата бе на г-р Елена Алекова. Калина Канева разказа още интересни подробности за дейността, свързана с България, на родствениците на полк. Киреев след неговата героична смърт. Никола Инджов изказа

своята удовлетвореност от това, че в България отново се завръща просветеното духовенство. Митрополит Кирил благодари на организаторите - Националния литературен салон „Старинният файтон“, Съюза на тракийските дружества в България и РКИЦ, сподели как е написал книгата и прочете откъси от нея. Във вечерта взеха участие също проф. Благовеста Константинова (пиано) и Кристина Александрова (сопран).

Легендарната тракийка

На 28 ноември се навършиха 110 години от рождението на Мара Михайлова

Мара Михайлова

Снежана ГОРАНОВА

Мара Михайлова* е немирима, когато става дума за опазване на традициите на населението от Източните Родопи и българите от Беломорието. Тя е неуморен събирач на онези бисери от културата на духа, които ни съхраняват като народ и по всяко време са духовна сила и страж. Който познава журналистката, писателката, етнографката Мара Михайлова, със сигурност е усетил и запомнил завинаги нейния пъргав ум, строгостта и педантизма в описване на

детайлите, боравето с езика и страстта към всичко, което краси душата на човека. И досега не мога да си обясня детинските изблици на любознателност, които не я напускат до края на дните ѝ. Може би това бе онази чувствителна струна, която не спря да звъни, докато не ни остави безценна съкровищница от стотици песни, гатанки, обичаи, пословици, легенди и събития.

„Моята задача не е нито политическа, нито пропагандна, нито комерческа, нито тмеславна. Искала съм само едно – да издира, да изуча и да опиша живота на населението в източните дупли на Родопи. Може би отчасти съм успяла. Това се дължи на следното: ведно с тези добри хора мисля, ведно с тях страдам, ведно с тях се радвам и ведно с тях живея. Прелях душата си в тяхната, слязох там, където са те, погледнах живота им с техните очи, докоснах се до мъдростта им, до философията им, до вярата им, до тяхната духовност, до всичко, което е тяхна същина, тяхно тяло и дух... Навсякъде съм била като в свой дом.“

Избрах тези нейни думи за финал, защото няма по-категоричен начин, чрез който да се изрази мисията на твореца, за да може написаното от него да се превърне в непресъхващ извор за поколенията.

* Заглавието е на редакцията

Струнен оркестър на гимназията през учебната 1907-1908 г.

Българите мохамедани винаги са били част от българския народ

Стоян РАЙЧЕВСКИ

Заслужава да се обърне внимание на едно явление, което макар и да не е непременно от кръга на съзнателните фалшификации относно произхода и народностната принадлежност на мюсюлманите в Родопите, също нанася поражение върху съзнанието за народностното единство на всички българи, независимо каква религия те изповядват или към коя деноминация принадлежат.

Това са залитанията и неволните грешки, които се правят напоследък в преднамереното търсене на „другостта“ – термин, чужд на българския език и наложен в него от немного талантиливи преводачи и от изкушили се да яхнат конюнктурата кандигати за бърза слава, разчитащи или вече снабдени с добре финансирани от чужбина проекти.

Вече от доста време не минава научен форум по етнология или фолклор, където увлечението по етнокултурното многообразие по българските земи така буйно да ескалира, че темата за традиционната българска култура остава на заден план и се явява като вехтите грли на Пепеляшка, въпреки че ние, българите, сме единственият народ в Европа, в чийто етнографска карта има все още бели петна. Това наистина е друга тема и аз ще изляза от нея само с един класически пример за съзнателно търсене на тази пословута „другост“, за която по-горе стана дума.

През юни 2003 г. специалисти от Регионалния исторически музей в Шумен провеждат комплексна експедиция в с. Нова бяла река, където от 60-те години на миналия век има заселени българи мохамедани, дошли и установили се там от Западните Родопи. Резултатите от тези теренни проучвания са публикувани в том 13-и на Извятия на историческия музей в Шумен. Въвеждащите думи на авторите биха зинтригували и всеки пътешественик от епохата на великите географски открития: „Срещнахме се - казват те в същата публикация - с неизвестно за нас население, което в първия момент ни посрещна доста резервирано“. Оказва се, че става въпрос за българи мохамедани, преселени в областта Герлово през 60-те години на XX век от западните части на Родопите. При последното преброяване „помациите там се самоопределят като мюсюлмани“, съобщават авторите на проучването, без да направят задължителния в такъв случай коментар, че верската принадлежност няма нищо общо със самоопределението, което е ка-

тегория на народността. „Аз съм с турско име. Никъде не пише, че съм помак. Ний говорим повече македонски, не български. Ние сме мюсюлмани.“ Така отговорил един от анкетираните събеседници, въз основа на което изследователите заключават, че тези хора се определят като „македонски мюсюлмани“. Това, че така отговаря един от анкетираните, за когото няма никакви данни относно неговото образование, професия или социален статус, едва ли е основание - вместо в някой социологичен анализ или публицистичен коментар - то да се превърща, волю или неволю, в „етнологичен теренен материал“, макар и абсурден, в услуга на политици, които се напъват да открият някакъв „научен аргумент“ за отделянето на българите мохамедани от българската общност.

Във всички наблюдавани днес и в миналото опити да се търси етногенезисът на българите мохамедани (помациите), или казано с други думи – на мюсюлманите, чийто майчин език е българският, навсякъде другаде, но не и в българския народ, са само некоректни усилия, насочени срещу единството на българската народност и на българската нация.

Има и още едно направление, което работи в подобна насока, и то, въпреки че не е така разпространено, може би е по-тревно. Това е лансираната също напоследък теза, че българите мохамедани били отделна етническа общност. Тази версия е по-деструктивна дори от гореспоменатите, защото тя изглежда по-лесно приемлива. По-лесно е да се внуши днес на образован съвременен българин, изповядващ исляма, да потърси своите рогови корени и в някаква отделна етническа общност, отколкото да бъде убеден, че по произход е турчин, арабин, грък или „македонец“. Този метод, както е известно, бе успешно приложен навремето от идеолозите и създателите на македонската нация много преди възникването и признаването на Република Македония като самостоятелна държава.

Българите мохамедани не могат да бъдат третиран като отделна етническа общност или като „етническо малцинство“, тъй като по всички, определящи народността показатели те са част от българската народност. Религията не е етноопределящ показател. Така че българите мохамедани, макар и изповядващи мюсюлманската религия, са неделима част от българската общност, каквато са и българите католици и българите протестанти.

Понякога автори на публицистични творби и на журналистически материали за българите мохамедани не правят разлика между етническа общност и етнографска група и така се стига до недоразумения, които също дават храна на приложната ет-

нология в усилията ѝ да създава нови етнически общности, което е анахронизъм и е в пълно противоречие с историята на Европа, с нейното настояще и бъдеще.

Етнографските групи в традиционното българско общество, каквито са например шопите, капанците, рупците, тронките и др., притежават някои регионални отлики в народния си говор, носията и обичаите, но са все представители на българската народност, разкриващи богатото многообразие на нашата традиционна култура. На тези, които спекулират с терминологичната близост между изразите „етническа общност“ и „етнографска група“, ще припомним, че българите мохамедани не могат да бъдат определени дори като отделна етнографска група, защото те принадлежат към различните български етнографски групи според районите, в които се намират – Родопите, Македония, Северна България или гр.

Българите мохамедани в различните географски области говорят на местното българско наречие, еднакво с това на тамошното българско християнско население. Така че в диалектоложко отношение българите мохамедани от различните краища на българската етническа територия принадлежат към различни

че няма дори такъв диалект.

По същите причини българите мохамедани не могат да бъдат обединени в една етнокултурна или етнографска група, защото както езиково, така и по отношение на народната си култура те принадлежат към различните български регионални групи съобразно етнографската характеристика на местното българско население. Така например родопските българи мохамедани в етноложки аспект се родят с родопските рупци, ловчанските помаци – със загорците; торбешите, мияците и мърваците - с македонските българи, и т.н. Разликата и на регионално ниво е само в това, че едните са християни, а другите мюсюлмани. Това прави безпочвени и всички опити да се въведе в научно обращение понятие като „помашки етнос“. Нещо повече, както стана ясно, ние нямаме основание да говорим дори за „помашка етнографска група“, защото българите мохамедани от различните краища на българската етническа територия принадлежат към различните български етнографски групи, към които принадлежат и съседите им българи християни.

Никой не може да оспори факта, че най-обективни извори за произхода и народностната принадлежност на българите мохамедани са европейските свидетелства за тях отпреди освобождението на България, когато още е нямало български държавни институции, които биха могли да повлияят по някакъв начин върху оценката на външните наблюдатели или да внушат българско самосъзнание на местното мюсюлманско население.

Нека да видим какво казват за тях европейските наблюдатели от първата половина и средата на XIX в.

Секретарят на английското пратеничество в Цариград Урнхарт предприема през 1831 г. продължително пътуване във вътрешността на Европейска

Турция, за да изучава условията за търговия в тия места. Наблюденията си от това пътуване той публикува в специален труд, в който разказва и за наличието там на изповядващи исляма българи, като добавя, че „българите мохамедани живеят в планинските и уединени краища, а ония от тях, които пазят старата си вяра (т.е. българите християни, СР), населяват полетата на Епир, Македония, България и Тракия“.

За ислямизирано славянско население по това време споменава и френският изследовател Ами Буе, който възразява срещу тогавашната идея всички мюсюлмани да бъдат изселени в Мала Азия като антихуманна, добавяйки, че мюсюлманите в Европейска Турция са почти винаги славяни или албанци“, които принадлежат към тези земи толкова отдавна, както и техните сънародници християните.

Руският архимандрит Антоний съобщава в своя пътепис „Пътуване из Румелия“ от 1840 г., че сред мюсюлманското население на гр. Битоля имало много славяни. Монахът Партений, който няколко години по-рано говори за мюсюлманското население в Родопите, го назовава с народностното име българи, а не с общото славяни.

Родопчанки

¹ Хараланова, Б. и Димитрова, И. За помациите в с. Нова бяла река. Съвременност и традиции. Известия на историческия музей - Шумен, кн. XIII, Шумен, 2006, с. 228.

² За цитираните по-голу автори и източници вж. Райчевски, С. Българите мохамедани, С. 1998; второ издание, С. 2004.

Какво пишат за българите мохамедани нашите възрожденци
Васил Априлов и Найден Геров, чешкият славист Павел Йозеф Шафарик, французите Еужен Пужан и Лежан, сръбският фолклорист Стефан Веркович и англичанките Д. Макензи и А. Ърби - четете в следващия брой!

Не може просто да вдигаме лозунги

С проф. ВАСИЛ ПРОДАНОВ, новия директор на Тракийския научен институт, разговаря Елена Алекова

– Г-н Проданов, първо да ви поздравя с избирането ви за директор на ТНИ. Разкажете нещо за вашия род. Имате ли „тракийска жилка“?

– По бащина линия съм от Родопите, от Павелско. А съм израсъл в родопската яка, която е на границата между Родопите и Тракия – в Куклен. Там има много бежанци тракийци. Но в моя род няма бежанци. Бих искал да отбележа, че в родното ми село, сега град, е избран единственият кмет на община от листата на ПК „Тракия“.

– Как смятате да съвместите всичките теми, тенденции, приоритети в дейността на ТНИ с вашите лични планове на учен с международна известност? Влизала ли е подобна тематика в ползването ви?

– В тесния смисъл на думата – не. Но в по-широк смисъл – голяма част от моето творчество в един или друг период е свързана с това, което става в България и на Балканите. Ето, в момента завършвам голямо изследване, 600 страници, „Теория на българския преход“. Реализирал съм различни проекти, свързани по някакъв начин с тракийските проблеми. Отговорен редактор съм на три труда под общо заглавие „Национално, балканско, европейско – тенденция на конвергенция и дивергенция“ от международни конференции, които правихме в Калугерово, Пазарджикско.

– Като учен вие сте се занимавали с българите в Родопите, изповядващи исляма. Един от приоритетите на СТДБ е да отстоява техния български произход. Близка ли ви е тази тема?

– Занимавал съм се с тази тема в дъва контекста. Единият беше преди пет-шест години. Организирах голяма конференция на тема „Има ли опасност от ислямски фундаментализъм и тероризъм в България“ и – съответно – издадохме сборник. Контекстът беше по-общ, а не специално българите мохамедани. Междувпрочем по мое предложение на отчетно-изборното събрание избрахме за член на ТНИ доц. Богдана Тодорова, която професионално се занимава с исляма и в частност – с исляма в България. Тя има редица проекти, посветени на тази тема, както и полево изследване „Ислямският фундаментализъм на Балканите“, включващо интервюта не само с българи мохамедани и лидери на ислямски центрове у нас, но и с хора от Одринския регион, тъй като е правено съвместно с Истанбулския университет.

Според мен би трябвало да направим диагноза на ситуацията с българите мохамедани и тук, в нашия регион, и оттамък границата и да очертаем тенденциите... Поне от изследването на доц. Бог-

дана Тодорова стана ясно, че външните проповедници имат успех най-вече сред част от българите мохамедани, особено където има тежки проблеми с идентичността. Проблеми от този род, които от време на време чрез медиите се появяват на повърхността, са свързани тъкмо с българите мохамедани в определени региони, а не с българските турци. Надявам се за подобно изследване да потърсим пари. И ако може, защо то да не е европейско, тъй като все пак това е трансграничен проблем – става дума за общност, която живее в различни държави на Балканите. Така ще видим как стоят нещата, какви са тенденциите, какви политики е нужно да се предприемат. Защото в момента нищо не се прави.

– Днес се правят опити за създаване на „помашки етнос“ у нас? По какъв начин можем да противодействаме?

– На първо място не трябва да се политизира проблемът. Там, където етнически и религиозни проблеми се превръщат в тема на партийна политика и инструмент за привличане на избиратели, винаги е ставало опасно. На второ място, следва да се реагира на всякакви външни въздействия, които са насочени към манипулации на идентичността на тези хора. На трето място, важно е СТДБ като гражданска организация, наред с възстановената роголюбива гражданска организация „Родина“, да работи с тези хора и да противодейства на всякакви опити за манипулация с тяхната идентичност. И на четвърто – да познаваме много добре процесите, които протичат при тях, факторите, които ги обуславят, и само на тази основа да се реализират адекватни политики.

– Някои днес казват: „На ново потурчват Родопите“. Така ли е, или просто това е експанзия на една религия?

– В Родопите са се размесили огромно количество конкретни проблеми. Затова според мен не може така еднозначно да се говори. Най-напред имаме общия проблем на криза на идентичността, който не е само при българите мохамедани, а и въобще при българите, в резултат на този катастрофален преход. Всъщност това е и световен проблем в определен смисъл, поради което темата за идентичностите е на гребена на вълната в социалните науки и политиките през последните няколко десетилетия. У нас нещата са обаче особено тежки в това отношение. Всеки втори българин се чувства нещастен, унижен от това, че принадлежи към нация на лузери. Имаме – искам или не искам, по-нататък и контекста отвъд границата. Там се надига една нова геополитическа сила, която придава ново самочувствие на нашите български турци. Те гледат турска телевизия, идентифицират се като турци... особено младото поколение, въпреки че и в Турция нещата са сложни поначало.

В предходната епоха на силни национални държави у нас се изграждаше – къде насила, къде с

мощни системи на социализация в училище, в обществените организации, в казармата и т.н. – единна национална идентичност. Всичко това пропадна. Не само у нас. За съжаление имаме регионализация на идентичността и трябва много внимателно да се действа. Една нация може да интегрира такъв тип общности, особено с неясна идентичност, тогава, когато е във възход, когато хората се гордеят, че са такива. А когато е в упадък и върви назад (повече от един милион са избягали някъде другаде и не искат да бъдат при нея), това е много по-трудно. Ние трябва да имаме предвид цялата сложност на тия процеси. Не може просто така да вдигаме лозунги...

– Но ето например бесарабски българи или българи от Македония искат да станат български граждани, а постоянно им се създават някакви административни пречки. Нали това е един от начините българската нация да се подмлади?

– Може би се нуждаем от малко повече проучване на чужд опит в това отношение. Аз гледам през последните години в контекста на тия процеси, които ги наричат „мултикултурализъм“, как европейците дават гражданство. Те рязко увеличиха изискванията, но не от типа на нашите, за даване на гражданство. В Германия освен знаенето на езика, което категорично се изисква, днес рязко издигнаха и други изисквания. И във Великобритания се върви към това. Не можеш да станеш гражданин на дадена страна и да не знаеш елементарни неща от историята, от миналото, от настоящето и. Наскоро гледах предаване на Милен Цветков. Един репортер беше застанал на опашката пред Министерството на правосъдието, където чакаха за подаване на молби за българско гражданство българи от Молдова, бесарабски българи и главно македонци. Репортерът ги питаше разни неща от рода на „Знаеш ли кой е Аспарух?“, „Знаеш ли кой е Левски?“. Голяма част от тях казваха: „Ами не знам!“. Значи проблемът не е само гражданството. Трябва да има някаква обща памет или поне, на първо време, някаква информация. Иначе тези хора ще идват у нас, но трудно ще се интегрират. Историята днес е по-политическа отвсякога и различните интерпретации са свързани с различни идентичности. Затова се водят жестоки битки в историята и поведението на държавите по отношение на едно или друго историческо събитие и ключова характеристика в поведението на различните партии: да се извинят или да не се извинят американците за геноцида над индианците; да се извинят или да не се извинят турците за арменския геноцид; да признаят или да не признаят всичко, свързано с тракийските българи... Това е проблем и на националната идентичност.

Така че живеем в много сложна действителност, в която собствените си деца не можем да социализираме. Те знаят повече за Азис, отколкото за Георги С. Раковски. Няма какво повече да си затваряме очите за това. Куп из-

следвания вече го показват. Някогашната система на социализация, особено за малцинствата, рухна. Знаем, че армията ги вкарваше в някаква система от правила, учеше ги на съответните норми. Във всяко поделение имаше навремето ЗКПЧ (зам.-командир по политическата част), който се занимаваше с политпросветата, т.е. той ги социализираше около някаква обща идея, свързана и с националната, и с тогавашната идеология. Сега всичко това го няма. Как да ги интегрираме? Социолозите, които се занимават със социално-психологическите фактори за интеграцията на една или друга общност, днес мерят етническите дистанции. При българите мохамедани тия дистанции все пак са малки. Докато при циганите са гигантски.

– Но ние не можем да говорим, че българите мохамедани са етническа група.

– Не са, разбира се. Но тук си казва гумата сложността на Балканите. На Балканите от епохата на Османската империя разделението не е било етническо, а на религиозна основа. В началото на XIX век, века на реформите, под натиска на Западна Европа поне формално започват да изравняват данъците, правата и т.н. За разлика от Европа, на Балканите – в създаването на нациите по модела на това, което става там в ситуация на секуларизация – религиозният момент играе ключова характеристика при формирането на идентичностите. Неслучайно западът и войните в бивша Югославия преди няколко години бяха по линия на религиозни идентичности – противопоставяха се православни, мюсюлмани и католици. И идеята на Хънтингтън за „сблъсък на цивилизацииите“ се опираше сериозно и на това, което стана на Балканите. А сега в условия на обща криза на идентичността въздаме елемент на регресия, на връщане към стари идентичности. Религията играе съществена роля в това отношение. Българите мохамедани са си българи, но при криза на българската идентичност и при възход и инвазия на ислямската идентичност нали разбирате какво се получава? Когато България е била силна, нещата са стояли другояче. Вие знаете всичките онези истории в политиката на българската държава към българите мохамедани през XX век, нейното люшкане толкова пъти от едната крайност в другата. И в крайна сметка, резултатите са налице.

– Може ли да се говори, че сегашната криза в Гърция променя въобще облика на Балканите?

– Да. През XX век Гърция беше своеобразен балансатор на Турция поради добре известни исторически факти и отношения (при тях, между другото, религиозните фактори играят по-голяма роля, отколкото при нас). И гърците, знаете, имат всичките тия периоди от края на XIX век до 20–30-те години на XX век – масовите преселвания, придружени с жестокости. Те на всичко отгоре имат и „кипърския проблем“. Неслучайно Гърция поддържаше досега една непропорционална за нейните мащаби армия. Сега тя икономи-

чески рухна. А Турция върви с осем процента нагоре всяка година. На всичко отгоре и Гърция болеува от нашата болест – тежка демографска криза. А средната възраст на турското население е към 27 години и половина. Това е едно младо население. При това се гордее със страната си. Откъде идва неоосманизмът? Когато изпитваш повече гордост от това, което е страната ти, ти се връщаш назад и преосмисляш позитивно неща, на които по-рано си гледал негативно. Атаманорк се срамува от наследството на Османската империя и се отказва от него. Той е краен западник. Редица неща налага с насилие. Със закон сменя облеклото, праща религията на втори план. Със създаването на Турската република прави държавата по-секуларна от всички останали балкански държави. Но сега хората гледат по друг начин на историята...

После Турция работи в много големи мащаби не само на Балканите. Не става дума за гастарбютери. Голяма част от проповедниците и литературата идва не от Турция и Арабския свят, а от Западна Европа. Те, като отидат там, се формират по-опасни националисти и фундаменталисти, отколкото в собствената си страна. Там живеят в чужда среда, чувстват се маргинални, а сега и лесно създават мрежа, контакти. И нашите турци попадат там под влияние. Така че откъм Западна Европа не е толкова безопасно.

Освен това има заинтересувани сили от създаване на конфликтна ситуация на Балканите с оглед блокиране на Европейския съюз. Кое то вече е част от по-големи сложни геополитически игри. На Балканите се води голяма геополитическа битка в момента. Винаги е било така. И сега – в нов контекст, по нов начин. Няма какво да си затваряме очите. Не дай Боже, Европейският съюз да се срине!... Още повече – намесват се нови големи сили: Китай! Затова смятам, че миналото е важно, но това, което става сега и ще става в перспектива, би трябвало да влезе в ползването на ТНИ, ако той иска да оказва активно влияние върху общественото мнение, върху публичните политики.

Забележете: някъде през 1987 или 1988 г. България сключи уникално споразумение с Гърция, което е безпрецедентно. Макар и да бяхме от двете страни на барикадата (едната беше член на Варшавския договор, другата – на НАТО), тогава сключихме договор за взаимопомощ при нападение от трета страна. Нали разбирате какво означаваше това? Сега балансите са се сринали. Турция върви към 80 милиона, а останалата част на населението на Балканите е наполовина. През 1923–1924 г. Турската република е била 22 милиона. Ние сме били около 6 милиона. Три пъти и нещо е разликата. Днес ние сме 7 милиона и нещо, а те са близо 80 милиона. Разликата е повече от 10 пъти. И ние трябва да имаме предвид тези реалности. Може да си обърнат към миналото, но ако не знаеш какво става в момента, изглеждаш извън времето и пространството.

Почит към героя от Тракия

От стр. 1

на Върховния комитет на СТДБ Неялко Комнев, Величко Пачилов, Николай Димитров, тракийци и рогопчани от София, представители на тракийско дружество „Гургулят-потомци“, младежи.

Слово за живота и дейността на смелия войвода произнесе Николай Димитров, председател на софийското дружество „Тракия“. Той очерта накратко жизнения път, заслугите и приноса на Капитан Петко Войвода за освобождението на България и обединението на нашите земи, а също и участието му в борбата за свобода и на други народи на Балканите и в Европа. Делото на този бележит българин никога няма да бъде забравено. Свидетелство за това са множеството паметници, издигнати в неговата чест от признателните потомци не само у нас, но и в Италия, Гърция, Украйна, пред които се прекланят и отдават почит към безстрашния борец хиляди хора.

Елена Димитрова рецитира стихотворението „Тракия“ от Иван Вазов. Пред паметника беше положен венец и поднесени цветя от СТДБ, Софийското тракийско дружество и от присъстващите на тържеството.

Димитрина СМОЛЕВА

ПЕРНИК

На 26 ноември 2011 г. в общинския младежки дом се състоя 23-тата традиционна среща на тракийците, живеещи в Перник и региона.

От учредяването на тракийското дружество на 15 април 2003 г., което носи името на великия българин и патриот, бореца за освобождението

Пред паметника на Капитан Петко Войвода в Борисовата градина, 18 декември 2011 г.

тракийско дружество Петър Янков откри срещата и поздравя всички с празника. Женската певческа група „Авлига“ при клуба на пенсионера и клуба на тракийското дружество в кв. Мошино с ръководител Димитър Сангов изнесе богата програма.

Петър Янков благодари на участниците и на ръководителя за прекрасната програма и предостави думата за слово на Негка Господинова. Словото ѝ за Капитана бе многократно прекъсвано от ръкопляскания.

След едноминутното мълчание за почитане светлата памет на великия българин Красимир Премянов поздравя присъстващите с празника, оцени високо нивото на срещата и дейността на дружеството през годината. Информира ни за решенията и задачите на последното заседание на Централното ръководство от 19 ноември 2012 година.

Петър Янков благодари

Тракийските песни, танци, ръченици и хора, както и граовското селско хоро продължиха до вечерта.

Тръгвайки си, всички изяха желание за по-чести и още по-богати празници през следващата година и в бъдеще.

Негка ГОСПОДИНОВА

РАКИТНИЦА

В навечерието на Игнажден тракийци от с. Ракитница, община Стара Загора, отпразнуваха 167 години от рождението на Капитан Петко Войвода. Гости на този голям празник бяха: Димитър Шалапатов - гл. секретар на ЦР на СТДБ, Петра Мечева – член на ЦР на СТДБ, председател на тракийско дружество „Одринска епопея“ - Стара Загора, и на Регионалния съвет на тракийските дружества в Старозагорски регион. От община Стара Загора участва Стоянка Хаджийска - главен специалист към отдел „Култура и вероизповедания“. На тържеството присъства и кметът на селото Величка Неделчева. Поради неотложни служебни ангажименти отсъстваше почетният член на дружеството доцент г-р Атанас Щерев. Специални гости бяха потомци от рода на Капитан Петко Войвода, а именно: Иван Иванов Бъчваров, Никола Кирев Кирков и Стоянка Христова Кирева. Д-р Невена Даскалова - историк етнолог, запозна присъстващите с малко известни събития и факти от живота на великия българин, а голямата тракийска народна певица Кичка Савова изпя няколко песни за Капитана, след което групата за автентичен фолклор от НЧ „Тракия-2007“ към тракийско дружество „Фере“ изнесе богата музикална програма. Тържеството продължи с тракийски песни, хора и пишна трапеза до късния следобед.

Генчо ИВАНОВ

Още за отбелязването на 167-годишнината от рождението на Капитан Петко Войвода в тракийските дружества из цялата страна четете в следващия брой.

Вечер за войводата Лазо Лазов

Донка ВЪЛЧЕВА

На 12 ноември 2011 г. тракийското дружество в Средец проведе паметна вечер под наслов „Поклон, войводо!“, посветена на войводата Лазо Лазов, патрон на дружеството, по случай 140 години от неговото рождение.

Присъстващите се запознаха с неговата дейност в борбата за свобода в Източна Тракия.

С участието си в четата на Лазар Магжаров, а впоследствие сам войвода на Дерекьойски район, той доказва истината, че борбата за свободата на родината е най-голямото

гостойнство на човека. Верен на дадената клетва, Лазо Лазов с чета от 200 човека пет денонощия охранява конгреса на Петрова нива. Смел участник в Илинденско-Преображенското въстание, предан на идеала за свобода и добруване на своите братя, Лазо Лазов е пример за роголюбие за потомците на тракийци.

Делото, на което посвети живота си войводата, ни задължава да не забравяме повелата на нашите предци: „Не забравяйте, но не отмъщавайте“. То е призив към нас за осъществяване на идеята „Тракия без граници“.

В Кърджали отбелязаха рождението дни на Капитана и на войводата Димитър Магжаров

На 15 декември 1882 година е роден защитникът на тракийските бежанци от Беломорска Тракия - войводата Димитър Магжаров.

Тракийското дружество в Кърджали, което носи неговото име, поднесе венци и цветя пред паметника на героя на Тракия.

Учениците и учителите от Професионална гимназия по електроника и електротехника „Капитан Петко Войвода“ в Кърджали тържествено отбелязаха 167-годишнината от рождението на своя патрон.

Те отдадоха почит към героя съвместно с членовете на тракийско дружество „Димитър Магжаров“.

Здравите корени на всеки от нас

Проф. г.и.н.
Пенка НАЙДЕНОВА

Протягайки ръка в избора на мемориално четиво, заинтригуваният читател е впечатлен от красиво оформената във вид на рамкиран портрет корица на една току-що публикувана книга на доц. г-р Геновева Михова. Разгръщайки страниците ѝ, този читател учудващо ще се запита дали доц. Геновева Михова, известен сред научните среди автор на редица сериозни публикации за демографските процеси и проблемите на старенето и с докторат по социология, е сменила направленията в изследванията си. Всъщност тук един изследовател, влязъл в ролята си на правнук на своя род, отдава почит на основоположника му и всички последващи поколения, запазвайки проникателността и аналитичността на учен. Затова тази книга не принадлежи изцяло на мемоарната литература. Тя не е само

УВЛИЧАЩ И ПРОЧУВСТВЕН РАЗКАЗ ЗА ЛИЧНАТА СЪДБА НА ПРАРОДИТЕЛЯ И НЕГОВИТЕ ПОТОМЦИ.

Не може да се причисли и към историческата и социално-демографската книжнина. Защото нейният художествен изказ и аналитичност обединяват всичко от тях в рамката на събития от три века, зародени в тревожната и героична освободителска епоха и начертали жизнения път на четири поколения от рода на един обикновен тракийски селянин. Разказът на автора е плод на лични побуди – изпълнен дълг на потомък, изразяващ почит и любов към рода си. Той е частен случай за историята, само една единица на наблюдение за статистиката, която се интересува от масово проявяващи се явления. И все пак, без да бъде специално избран или художествено обобщен образ или типичен случай в историческата социология, демографията или политологията, изживените терзания, описаните събития, обкръжаващата среда на последващите поколения са една възнуваща реалност, обобщение на цели епохи.

Какво научаваме чрез разказа за един род? Той напомня за жестоките удари на военнополитическите събития и раздиращата алчност в

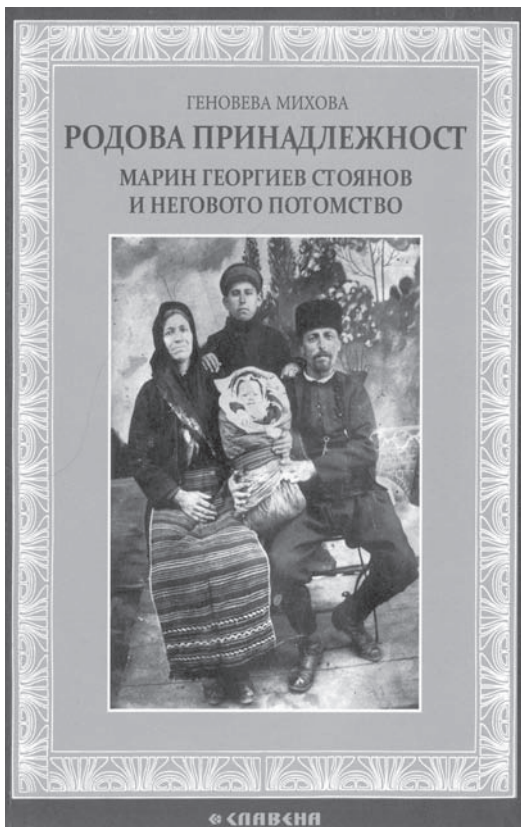
ПОСЕГТЕЛСТВАТА НА ЧУЖДИТЕ СИЛИ КЪМ БОГАТАТА ТРАКИЯ

за суровите условия на икономическото възможване на българските земи, стагнали в развитието си цели векове. Историята на този род е свидетелство за родолюбието на българите и тяхната устойчивост, кураж и вяра, за упоритостта, трудолюбието и моралните устои, които се предават от поколение на поколение. Напомнянето за тях чрез поведението на обикновените тракийци е принос към доказателствеността за наличието на тези качества, съхранили през вековете българския народ

Доц. г-р Геновева
Михова

**Геновева
Михова. „Родова
принадлежност“
(Марин Георгиев
Стоянов и
неговото
потомство).
Варна, Славена
2011 г., 195 с.**

като цяло.

Авторът ни напомня, че осъзнаването на родовата принадлежност означава не само почит и носталгична уважителност, а и задължението да съхраним доброто и градивното и да се изживим като достойни труженици в съвременното развитие.

Всъщност авторът няма явно изразената цел да поучава с носталгично разнежен разказ за баба и дядо. Тук, в тази малка книга, просто се разказва за един род. А в неговата съдба и

ПО КЪРВАВИЯ ПЪТ ДО НОВИЯ ДОМ НА БЕЖАНЕЦА

така прозаично и сякаш простичко описан, читателят вижда хилядите потоци на ужасени и плачещи за дома и жертвите обикновени хора, събрали силата на рода и на един устойчив народ. Историческата рамка е ясна, тя е на автор историк, почерпал от много източници и сам обрисувал събитията с логиката на специалист и наследник на родовата жизненост. Това сякаш е достатъчно за високата оценка на този необичаен за автора труд.

Но... нещо вътрешно ме насилва да продължа с подобни обобщения в посока на социалната и демографската история, която възпроизвежда този род. Какво ли не съдържа посочената книга, което да не може да се обобщи в понятия и показатели от областта на социологията и демографията – и когато се четете между редовете, и когато се вглеждаш в богатия снимков материал. Бит, облекло, семейно-родова йерархия, поколенчески отношения, родителска отговорност, пестеливост, трудолюбие, стремеж към знание, родолюбие, традиционна съхранимост, чест и достойнство в дома и обществото. Отказвам да ги подреждам по научно разграничени признаци, за да се вгледам в демографската историчност, в животоописанието на този род. На кои от демографските процеси тук не проличават тенденцията и признаците. Раждаемост – отпреди век и половина със завършека го

гнес, – илюстрирана с лица, надничаша от снимките на родените в рода в началото на XXI в. Висока някога раждаемост – именно защото е последвана от толкова висока смъртност, която покосява живота не само на половината от децата, но и на младите поколения. Да, тук от историята на умиранията в рода и ранните женитби може да се обрисуват различните години на демографския преход у нас, на брачната институция и утвърждаването на нуклеарното семейство, на развитието на знанието и образованието, на социалните позиции и отношения, на професионалните и трудовите нагласи, на урбанизацията и мигриранията. А тяхното проследяване по пътя на една голяма част от бежанците (от земите на Тракия) е принос, разкриващ и потребността от пълно изследване на тази

ТЪЖНА И ГЕРОИЧНА СТРАНИЦА ОТ ДЕМОГРАФСКАТА ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Какво кара един читател да се замисли над малкия прочувствен увод на тази книга, за да не спре четенето на тези 200 страници, изпълнени с факти, топлота и аналитичност? Това, че чрез разказа за един бежански род се обобщават последиците на военнополитическите събития и икономическото развитие на страната, на демографската ѝ съдба и традиционната гордост? Или защото ни се предлага един изпълнен с топлота и синовна почит разказ, написан спокойно и прочувствено, аналитично и поучително?

Може би за всичко, скучно в тези въпроси.

А аз лично защо го пробягах за няколко среднощни часа?

Може би защото

ТОВА Е РАЗКАЗ И ЗА МОИТЕ БАБА И ДЯДО, ЗА МАМА

родена в семейство на пришълци в съседно село на Белоградец, околия Новопазарска. Защото... това е разказът за здравите корени на всеки от нас.

Българските говори в Северна Гърция

Димитринка СМОЛЕВА

На 12 декември 2011 г. студио „Тракия“ и клуб „Родопи“ съвместно с дружество „Тракия“ - София, организираха премиерата на Речник на българските говори в Южните Родопи, Драмско и Сярско (2011 г.) на Лучия Антонова-Василева и Георги Митринов.

Във встъпителното си слово водещият инж. Величко Пачилов, председател на клуб „Родопи“, изтъкна зловещата съдба на българите в Западна Тракия и Южните Родопи, останали след Първата световна война в Гърция. Гръцките власти започват обезбългаряване на тези изконни наши земи, забраняват българския език, затварят училища, читалища. Въпреки всички притеснения българското население е запазило своите родни говори. Особено показателно е това за планинските селища, обитавани главно от българи мохамедани, които пък са убеждавани заради религията си да се представят за турци. Именно във връзка с това инж. Величко Пачилов подчерта важността и актуалността на този изследователски труд.

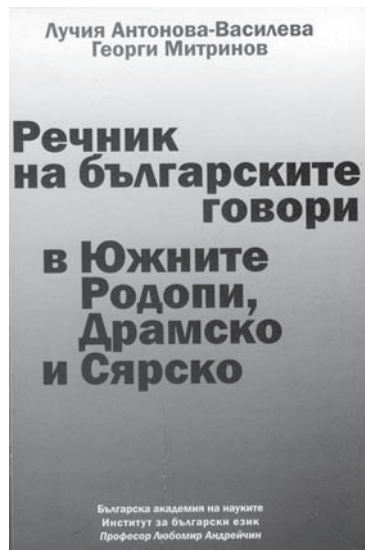
Доц. г-р Георги Митринов поясни, че речникът е част от по-широк проект за изследване на българското историческо наследство в Беломорието. За 3 години е събран голям езиков материал главно от Драмско, Сярско и Южните Родопи, макар че българският език се ползва и в Солунско, и в други райони на Северна Гърция, особено в селата, сред егейските славяни. Речникът преследва няколко цели:

1. Да се докаже, че в тези райони има българи и български говори.

2. Да се оцени размерът на влиянието върху тези говори на насилствено налаганите от гръцките власти мерки за гръцизирането на християнското и турцизирането на мюсюлманското население. Истината е, че въпреки дългия период на дебългаризация българските говори са запазили своите характерни особености. Има разнообразни диалекти: източнотракийски, рупски, македонски и гр.

3. Да се опишат и покажат нагледно особеностите на тези говори с характерната им лексика в отделните населени места. В селата по склоновете на Родопите, като по-изолирани, са запазени архаични форми, докато в полските – на Сярско и Драмско, те са рядкост. Младите мохамедани все повече използват турски език. Тези хора се представят за турци, но фактически са българи мохамедани, тъй като етническите турци отдавна са се изселили в Турция. Освен говорите в планинските села са запазени и българските традиции.

Една от целите на книгата е участието в Общосла-

Лучия Антонова-Василева, Георги Митринов „Речник на българските говори в Южни Родопи, Драмско и Сярско“. София, 2011 г.

вянския лингвистичен атлас. Досега България няма силни позиции, Драмско и Сярско са оставени на македонските изследователи. Сега речникът дава основание да се включим в атлас, защото доказва принадлежността на тези говори към българския език.

„Книгата се търси в Скопие главно от възрастни хора, милеещи за българщината. Речникът е опит за пробив в разбирането за общото в тези говор, за сходството им с българския език“ – заключи авторът.

Проф. Асен Ковачев попита дали наличието на българска беломорска общност с център Ксанти през 1941-1944 г., когато е имало българско училище, е било фактор за запазването на българския език в този район. В отговор доц. Георги Митринов разказа за срещи с местни възрастни хора, ученици, а и войници в българската армия, живи свидетели на онова време, които си спомнят за него с умиление. За жалост нашата тържава не прави нищо за поддържане на връзки с това население. Например да се ангажира с радио- и телевизионни предавания, доставка на книги и т.н. с цел поддържане на българския език в тези райони. Проф. Здравко Василев подчерта, че Кирило-Методиевият език е в основата на говорите и диалектите от Солун до Цариград, включително и в районите южно от Родопите.

В заключение инж. Величко Пачилов изказа впечатленията си от говорите от другата страна на границата в селата, принадлежащи към бившата Златоградска околия. Хората там се признават за българи, говорят български език, спазват българските традиции (събори, празненства и др.). Младите обаче учат турски език. Нужно е държавата ни да положи усилия за запазване на българското самосъзнание на тези хора, да поддържа пламъчето на българския дух чрез търговски, културни, просветни и други форми на общуване и въздействие в тези райони.

Тържество в Доган Хисар

Киро СЕКСЕНОВ

На 19 ноември 2011 г. в Доган Хисар (днес Есими) при изключително тържествена обстановка беше представена книгата „Спомени и памет за Каракирковия род – родът на Капитан Петко Войвода“ от известната тракийска деятелка Пенка Чакалова-Генева, потомка на Каракирковия род. Тържеството започна с посещение на родната къща на Капитан Петко Войвода, църквата „Св. Богородица“ и паметника на Капитан Петко Войвода в двора на хотелския комплекс.

За доброто провеждане на тържеството голяма бе ролята на певческата група „Тракийски гласове“ при ТД „Капитан Петко Войвода“ – Димитровград, с ръководител Добринка Златанова и председател на дружеството Тодор

Каваков. Тези лъчезарни и усмихнати жени със своя акордионист Пенчо Пенеф предадоха настроение на присъстващите за през целия ден. Пред паметника на Капитана прозвуча свидната на всички песен „Петко льо, капитанине“. Тя разчупи застиналата тишина на малкото селце, премина по улиците, погали бърдцето и ехото от нея се понесе към Бялото море.

Вечерта в залата на ресторанта пред трийсетина тракийци беше представена книгата на Пенка Чакалова-Генева. Авторката говори за мотивите за написването ѝ. Тя сподели, че събирането на материалите е продължило над две години, че е ползвала десетки източници, съверявала е спомени, търсела е факти, отразяващи най-точно живота на Войводата. Поздравления авторката получи от доц.

Димитрина Недева, от кмета на с. Бориславци Добринка Златанова, от роднини и приятели. Певческата група от Димитровград изнесе чудесна фолклорна програма. Ритмите и веселото настроение на хората продължиха до късна вечер.

Книгата на Пенка Чакалова-Генева „Спомени и памет за Каракирковия род – родът на Капитан Петко Войвода“ според мен има голяма историческа стойност. В нея по убедителен начин са описани регици неизвестни досега факти за рода на Войводата. Много аргументирано са опровергавани и някои неточности относно произхода на Капитан Петко Войвода и целия Каракирков род.

Тази книга е учебник по история за потомците, защото в нея са отразени и борбите, страданията и надеждите на всички тракийци, прокудени от родните си места.

Юбилей, благопожелания и нови вдъхновения

Варненското тракийско гружество „Капитан Петко Войвода“ гаде зелена улица на инициативата на кварталните тракийски клубове да честват своите юбиляри. След проведените тържества в клубовете „Левски“ и „Чайка“ в клуба на квартал „Аспарухово“ на 9 декември 2011 г. се състоя мила среща на юбилярите Димитрина Йорданова, Никола Костадинов и Анатоли Йовчев с тракийците ветерани и с приятели.

На поднесеното приветствие от името на градското гружество Димитрина Йорданова отговори с авторското си прочувствено стихотворение, което показва, че възрастта не е предел за творческото вдъхновение на човека. Последваха изяви и на дружи изпълнители, но градушът на въодушевлението повдигна певческата група „Надежда“ при НЧ „Христо

Ботев“ с художествен ръководител Стефка Георгиева, в която пее и председателката на клуба Желка Пейчева. На гения ден тя навършваше кръгла 80-годишнина. След връчения ѝ поздравителен адрес изпълни написаното от нея по този повод стихотворение. Не се угържаха нито юбилярите, нито ветераните и заедно с гостите се хванаха на хорото, извilo се под звуците на гайдата на Иван Димитров и на акоргеона на Цветан Куртев. Неуморими бяха Стоянка Дойчева и Анка Димитрова от певческа група „Надежда“.

Тържеството продължи до късно и бе изпълнено с много топли чувства и с най-искрени благопожелания към юбилярите за здраве, бодрост, успехи и вярност към тракийската кауза, която ни обединява.

Христина СТОЕВА

За много години!

Централното ръководство на СТДБ и редакцията на в. „Тракия“ поздравяват най-сърдечно членовете на съюза по повод рождението им дни през януари.

- 5 януари** - Златко Петков Попчев, Шумен
- 7 януари** - Василка Петрова Карадимова, София
- 22 януари** - Милка Петкова Спасова, Карнобат
- 24 януари** - Стефан Димитров Груев, София
- 25 януари** - Лазар Златков Налбантов, Бургас
- 27 януари** - Красимир Ангреев Премянов, София

Пожелаваме им добро здраве, за да постигнат нови успехи в обществено-патриотичната и творческата си дейност за по-нататъшното укрепване на тракийската организация и реализирането на нейната стратегическа цел „Тракия без граници“.

Тракийски календар ЯНУАРИ

- 1 януари 1881 г.** - Роден акад. Любомир Милетич в Щип. Изтъкнат български учен и общественик, автор на книгата „Разорението на тракийските българи през 1913 г.“. Починал на 1 юни 1937 г.
- 2 януари 1881 г.** – Роден Минко Неволин в Карнобат. Четник от Илинденско-Преображенското въстание и летописец на въстанието. Починал през 1972 г.
- 2-4 януари 1903 г.** - Конгрес на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (ВМОРО) в Солун. Прието е решение за вдигане на Илинденско-Преображенското въстание през пролетта на 1903 г.
- 7 януари 1884 г.** – Роден Димитър Филипов Арнаудов в Малко Търново. Четник в четата на Дико Джелебов. Арестуван и осъден на смърт от Одринския военен съд през 1905 г. Присъдата е заменена с доживотен затвор, амнистиран е на 2 август 1908 г.
- 10 януари 1990 г.** - Проведена среща в София на представители на тракийските дружества от страната за възстановяване на Съюза на тракийските дружества в България.
- 14 януари 1921 г.** - Излиза първият брой на в. „Тракия“, орган на тракийската организация, редактор Димитър Попниколов.
- 24 януари 2001 г.** – Учреден Политически клуб (ПК) „Тракия“ с председател ген. Тодор Бояджиев.
- 26 януари 1877 г.** - Роден Михаил Герджиков в Пловдив. Организатор и главен ръководител на Илинденско-Преображенското въстание в Тракия. Починал на 18 март 1947 г. в София.
- 29 януари 1872 г.** - Роден Гоце Делчев в Кукуш (Македония). Виден геец и идеолог на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (ВМОРО).

В очакване на празниците

Димитрина СМОЛЕВА

На 17 декември 2011 г. тракийци и родопчани от София изпълниха украсената с елха, разноцветни гирлянди и свежи елхови клонки зала на Тракийския дом за своята коледно-новогодишна среща. Николаи Димитров пожела на всички здраве, весело настроение, щастливи коледни и новогодишни празници. Въведение към празничната вечер беше есе, посветено на българските коледни традиции, което представи Мария Йорданова от клуб „Родопи“.

Весело оживление в залата внесе появата на възлътилия се в ролята на Дядо Коледа любимец на публиката Вели Чаушев, който раздаде късмети с пожелания за бъдещето. Опитният майстор на сцената се зае с представянето на

литературно-музикалната програма, като сам умело импровизираше, вплитайки в нея свои изпълнения на песни и стихове.

В началото екна звънливият глас на прочутата Калинка Вълчева, прославила българската народна песен далеч по света. Смени я известната и талантилива родопчанка Веселка Стамболиева. Последваха изпълнения на поетесата Елена Алекова. След нея от сцената извиси глас Георги Лошнарев, който изпълни популярни тракийски песни. Но програмата нямаше да е пълна без Калинка Згурова, активната деятелка на СТДБ, често участничка в музикалните прояви на дружеството. Тя изпя няколко любими странджански песни от богатия си репертоар. Д-р Милка Чуклева, филолог етнограф, поздрави присъстващите със сти-

хотворение, посветено на тракийските потомци. Владимир Калоянов, г-р по история, поет, потомък на преселници от източнотракийското с. Вайсал в далечна Тракия, също прочете свои стихове.

След концерта дойде ред и на празничната трапеза. В контраст с мрачната гъжовна и студена декемврийска вечер в залата беше светло и задушевно, звучаха песни от родните ни краища. Изви се и нашеенско хорце. Вдигнаха се наздравници с благослов за здраве, весели коледни празници, спорна, благодатна и мирна 2012 година.

Присъстваха и членовете на Върховния комитет на СТДБ: проф. Делчо Порязов, проф. Иван Филчев, Недялко Комнев, инж. Величко Пачилов, председател на клуб „Родопи“, и др.

С благодарност и признателност

Христина СТОЕВА

Все още съм в плен на празника, който изживях, и на вътрешната необходимост да изрека своето ОГРОМНО, СЪРДЕЧНО БЛАГОДАРЯ към всички, които ми доставиха тази радост. Не желяех юбилейно тържество. Имах къпи спомени от 70 и 75-ата си годишнина. Но трябваше да уважа решението на УС на Варненското тракийско гружество и на ръководството на Дамския комитет да насрочат ПРИЯТЕЛСКА СРЕЩА ПО СЛУЧАЙ кръглата ми годишнина. Не знаех какво ново мога да поднеса на приятелите си. Тревожих се, а сега в гърдите ми напира благодарността.

Още с пристигането си приятелите – гости на тържеството, създадоха празнична атмосфера. А когато Дамската вокална група с художествени ръководители Величка и Станю Станеве поднесе поздрав към всички, за които годината е юбилейна, когато председа-

телката на гружеството Румяна Вълчева започна да реди сърдечни думи от името и на ЦР на СТДБ и лично от председателя Красимир Премянов, всичките 150 души в концертната зала се изпълниха с рядко преживявано усещане за съпричастност, душевна близост и човешка добрина. Така е почувствал песните и присъстващият тук Коста Базидов, зам.-кмет на Варна, който поздрави юбилярите от името на Кирил Йорданов - почетния председател на Варненското гружество. Последвалите поздравления от малката изпълнителка на народни песни Теодора Атанасова, от младия певец Петър Иванов и от трио Мария, Калина и Георги Германови покачиха градуса на вълнението. Следваха песни от Мария Кайкова и Антон Карбов, представители на Македонското гружество в града, авторски стихотворения на Олга Стойчева и Антон Карбов, поздравителни адреси от Музея на Възраждането и музея „Владислав

Варненчик“, на Кукления театър, на Регионалната библиотека, на преводаческите бюра „Стеди“ и „Сигма“, на гружество „Знание“, на кварталния клуб „Аспарухово“... Както и личните поздравии на роднини, съученици, студенти... Цветята, които украсиха подиума на сцената, вече вяхнат, но букетът от картината, която варненският художник Радко Мурзов поднесе от името на клуба „Приятели на Русия“, чийто председател е, ще остане вечно свеж. Създалият се дух на приятелство разтвори душиите за импровизирани разкази, за весели изживявания през дългия житейски път. Изказаха се ценни мисли, отправиха се благопожелания, разменяха се пълни с общ поглед, усмивки и закачки.

На всички, които допринесоха срещата да стане незабравим празник, още веднъж изказвам своята най-искрена БЛАГОДАРНОСТ И ПРИЗНАТЕЛНОСТ.

Дай, Боже, всекиму такава радост.

ТРАКИЯ - Орган на Съюза на тракийските дружества в България - София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А			Печат: ИК „Илинда“
Абонирайте се! Каталоген номер 759	Издава: Централното ръководство Историко-политически коментатор: проф. Иван ФИЛЧЕВ Главен редактор: г-р Елена АЛЕКОВА, отговорен редактор: Богдан БОНЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс: 02/ 987 57 53	БАНКОВА СМЕТКА СТДБ (за вестника) IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF Банка ДСК ЕАД, клон 1 , ул. „Княз Ал. Батенберг“ - София 1000	
	КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056(86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ – 0878 83 39 92; Негка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076(60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032(67 35 18; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044(62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301(63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038(66 58 22; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054(86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046(66 35 40		

Коледа – традиции

Народът вярва, че от Игнажден започва Новата година и коледните празници, тъй като Богородица започва да се мъчи тогава и ражда на Малка Коледа (Бъдни вечер). Трапезата е изцяло постна.

Най-характерен за празника е обичаят „полазване“. От това кой ще влезе пръв в къщата на Игнажден се гадае каква ще бъде и следващата година. Ако човекът е добър и сполезът му през годината е бил щастлив, го благославят и го канят на следващата година пак да е сполазник. Извършват се няколко ритуала за плодородие и късмет. Много пъти къщата се спохожда от някои домашни животни. Народът посреща такива сполазници с радост и благодарност.

Коледните празници започват на 24 декември и продължават до Стефановден.

Смята се, че Малка Коледа (самият ден) е по-голям празник от следващите, защото тази вечер се е родил Христос (Бъдни вечер). Най-хубав е той за децата. Най-важна роля при нея играят бъдникът, трапезата с обредните хлябове, коледните ястия и коледуването.

МОЛИТВА

ИВАН ВАЗОВ

*Дядо Господи, прости ме,
моля ти се от душа!
С ум и разум надари ме,
да не мога да греша.*

*Запази ми ти сърцето
от зли мисли и неща;
Всичко виждаш от небето,
зло на мен недей праща!*

*Дай на мама, дай на татя
здраве, сила и живот;
мир, любов на всички братя
и добро на наш народ!*

Трапезата на Бъдни вечер

Сядането около нея е най-възбуждащият момент от вечерта. Тя се подрежда върху слама, отгоре покрита с месал, и е продълговата - за разлика от обикновената кръгла трапеза. Вечерята трябва да започне рано, за да узреят рано житата, по време на която никои не трябва да става, за да не стават кокошките - ако това се наложи, се ходи наведен, за да са тежки житата.

Трапезата се подрежда около огнището. На нея освен хлябове се

поставят и ястията (все постни) - търкан боб, сарми с жито и ориз, пълнени чушки, тиквеник, варена царевичка, както и орехи, гръстено семе, кромиг и чесън, сол и пипер. Слагат се специално ошав, вино и ракия. Чесънът се ниже на усукан бял-червен конец и го връзват на децата като гривна на ръцете или като гердан на шията. От орехите всеки счулва по един, за да провери какъв ще бъде късметът му.

Като стане време за вечеря, всички застават прави край

трапезата. Най-старият мъж взема ралника, на който са сложени три възлена и тамян, и прекадява три пъти - трапезата,

зимникът, кошарата, оборите, хамбарите, кошовите. След молитвата стопанинът вдига питата и я разчупва, като първото парче се оставя за Богородица. Всеки сам си отчупва парче от питата, по неговата големина се съди за късмета на човека. Ако в питата е сложена пара, на когото се падне, той ще има голям късмет. Трапезата не се вдига цяла нощ, за да слезе на нея светецът - покровител на дома (Богородица), както и мъртвите роднини (различно е по различните краища).

Тракийско коледно ястие от Свиленград

Кешкек (сладка супа от варено жито)

Ястието се приготвя от жито, подсладено с мед или петмез.

За 4-5 порции:

1. 500 г жито се измива и сварява до омекване в широка тенджерка с 3-4 литра вода.
2. Около 1/3 от житото се изважда, претрива се през гевгир и се връща обратно.
3. Добавят се мед или захар на вкус, шепа орехи, стафиди и канела.

Сладката супа се сервира студена.

Коледуване

То започва след полунощ. Коледарите са избрали своя водач (станеник) още на Игнажден и до Бъдни вечер са разучавали коледарски песни. Участниците в обичая са само мъже, и то главно ергени, годеници и по-рядко млади, скоро оженени мъже. Преминени, късно на Бъдни вечер те отиват в дома на водача и тръгват оттам с песен.

Коледните песни съставляват цялостен

календар - обреден песенен цикъл, свързан със семейния живот и земеделския бит. Във всички песни преминава идеята за стопанско благополучие, всеобщо благоденствие и щастлив живот. Те напомнят лазарските и великденските:

*Стани, нине, господине!
Тебе пеem, домакине!
Добри сме ти гости дошли,
добри гости, коледари!
Орач оре равно поле,
воловец му два ангела,
копрал му стрък босилек.
Дай ми, Боже, да се роди*

*се пченица, да омесим
Богу колак.*

Коледарите са очаквани и желани гости. Те изпълняват песни за здраве, плодородие, късмет и бекет. Стопаните даряват коледарите с колачета, сланина, месо, черпят ги с ракия и вино. След като са дарени вече, станеникът произнася дълга молитва за здраве, щастие и късмет. Приберат ли се коледарите, за всички е ясно, че Бъдни вечер е преминала.

И още обичаи и поверия

В миналото на първия ден след черква става наддаването на момините краваи на мездана. Било е въпрос на чест ергенът, който обича гадена девоика, да ѝ откупи кравай от станеника, колкото и пари да му струва.

Според народните вярвания, ако вземеш сол назаем по Коледа и не я върнеш, ще те болят очите. Ако ти писне ухото на

Коледа, означава, че ангел небесен е минал край теб. Затова трябва да се прекръстиш три пъти и каквото си намислиш, ще се сбъдне. Децата не трябва да си играят по Коледа с огън, защото ще се напишкват през цялата година. Вечерта не трябва да се броят звезди, защото ще ти излязат брадавици по ръцете.

След дългите коледни пости подир черква се вкусява от коледната жертва - прасето. Вечерта празнуват всички, чието име започва с буквата Р - *Радка, Радко, Радостин, Радост, Румен и Румяна*.

Вторият ден е празник за всички, които носят името *Христо, Христина и Йосиф*. Третият ден на Коледа е Стефановден.

Празнуват го *Стефан, Стефанка, Станой, Стоил, Стоян, Станимир*. Даруват и къпят именниците, пеят песни, играят вити хора.

Български обичай е и изработването на сурвачките - от дряннова клонка, украсени с наниз пуканки, сушени сливи, чесън, разноцветна прежда... С тях децата сурвакат възрастните за здраве.

